

Bir Parasal Tarih Neden Bu Kadar Uzun Ömürlü Oldu*

Anna J. Schwartz

National Bureau of Economic Research

Çeviren: Medeni Sungur

Liberal Düşünce, Yıl 17, Sayı 65, Kış 2012, s. 61-63.

Kitabın ilk baskısı esnasında hazır bulunanlar, kırk yıl sonra dahi kitabın okuyucuyu bu denli cezbedeceğini tahmin edebilirler miydi, emin değilim. Ortaya çıkan bu beklenmedik sonucu sanırım iki şekilde açıklayabiliriz. İlk olarak kitap, yayımlanmasından hemen sonra başlayan ve henüz bitme emaresi göstermeyen sayısız araştırmaya rehberlik etmektedir. İkinci olarak, kitabın uzun ömürlü olmasını sağlayan şey, Milton Friedman'ın, kitabın ana mesajlarını entelektüel camiadan çok daha geniş bir kitleye ulaştırma noktasındaki bitmek bilmez çabalarıydı.

Bu iki nokta ile ilgili biraz detaya girmek istiyorum. *A Monetary History*'nin tetiklemiş olduğu araştırmaların en önemlilerinden ilk iki tanesi, ilginçtir ki, Karl Brunner ve Allan Meltzer'in Büyük Buhran ve likidite tuzakları üzerine 1968 yılında yapmış oldukları çalışmalardır. 2003 yılında yayımlanma yolunda olan iki tane önemli araştırma vardı: Birisi 1933-1937 yılları arasındaki toparlanma döneminde var olduğu iddia edilen likidite tuzağı üzerine bir

* Anna J. Schwartz, "Why A Monetary History Has Had A Long Life," *Cato Journal*, cilt 23, no. 3, Kış 2004, ss. 353-355. © Copyright, The Cato Institute 2004. *Cato Journal*'in izniyle yayınlanmıştır. Metnin orijinali için bkz. <http://www.cato.org/pubs/journal/cj23n3/cj23n3-2.pdf>

inceleme, diğeryise 1932 yılındaki açık piyasa satın alma işlemleri ile ilgili bir çalışma idi.

Etkileyici olan, sadece 1963 yılındaki ilk baskıdan bu güne kadar ortaya çıkan makale ve kitapların sayısı değil, aynı zamanda bunca çalışmanın ortaya çıkmasına vesile olan, *A Monetary History* içerisindeki tartışma konularının çeşitliliğidir. Yapılan araştırmalar, kitabın görüşlerini tartıştı, onların değiştirdi, veya onları destekleyecek kanıtları sundu. Hatta, kitap içerisindeki bazı dipnotlar, bazı makalelerin yazılmasını tetikledi. Bunlardan hemen akla gelen iki tanesi Gresham Kanunu ve Birleşik Devletler Bankası'nın iflâsı üzerine olan dipnotlardır. Bazı çalışmalarda ise yepyeni istatistikî teknikler ortaya çıkartıldı.

***A Monetary History*'nin Teşvik Ettiği Araştırma**

1862–78 yılları arasında greenback periyodu üstüne araştırma 1879 yılındaki değerli madenî para karşılığına geri dönüş için gerekli koşullarla ilgilenir. Başka bir konu ise, altının yükselişini temel iktisadî faktörlerin mi, yoksa mâlî haberler ve askerî olayların mı etkilediğidir.

Ulusal bankacılık dönemi ile ilgili araştırma, *A Monetary History*'nin bankacılık panikleri, takas odaları, konvertibilite üzerindeki kısıtlamalar, ulusal banknotların yetersiz ihracı, 19. Yüzyıl'ın son on yıllarındaki gümüş ajitasyonu, ve Hazine altın rezervlerini ikmal etmek amacıyla yapılan Belmont–Morgan syndicate operasyonları gibi konularını merkeze almaktadır.

Fed'in kuruluşunu konu alan araştırma, Fed'in fâiz oranlarının mevsimselliği üzerindeki etkisi, reel bills'in rolü, politika belirleyici olarak altın standardı kısıtlamalarına karşı ülke içi kısıtlamalar ve Benjamin Strong'un önemi üzerinde yoğunlaştı.

En büyük tartışmayı kopartan konu da Büyük Buhran'ın ve gelişimindeki çok sayıdaki dönemlerin ele alınışı idi: Parasal daralmanın başlangıcı, borsanın çökmesi, tüketici harcamalarındaki düşüş, Smooth–Hawley tarifesi, politikanın 1929'dan sonra değişip değişmediği konusu, bankacılık paniklerinin sayısı ve şiddetleri, Fed'in tepkisizliği ve serbest altın rezervleri, parasal çöküşün reel ekonomiye transferi, deflasyonun önceden tahmin edilip edilemediği, finansal aracılığın çökmesi, ve ABD'nin para politikasından ziyâde, depresyonun yayılımı için itici güç olarak, altın standardı kuralları.

1933–1937 yılları arasındaki toparlanma dönemi Fed'in davranışı ve Hazine'nin yönetim egemenliği, altın sterilizasyon programı, mevduat sigortası, rezerv gerekliliklerinin yükselmesi, ve bir likidite tuzağına veya banka-

ların likidite önceliklerinin değiştiğine kanıt olarak, fazla rezervler üstüne araştırmaları tetikledi.

Friedman'ın Katkısı

A Monetary History'nin teşvik ettiği araştırmaya dâir bu değerlendirmeyi, son iki konunun sadece adını vererek sonuçlandırmak istiyorum: II. Dünya Savaşı Hazine bonosu destekleme programı, ve paranın dolaşım hızındaki eğilimler (ki her iki konu başlığı da, ayrı bir kitap konusudur).

şimdi, Milton'ın *A Monetary History*'nin ömrünün uzaması adına yaptığı katkılara değineceğim. Katıldığı forumlarda, muhtelif yayınlanmış eserlerinde, kitapları, köşe yazıları, açık görüş yazıları, Kongre tanıklıkları, veya çığır açan akademik makalelerinde olsun kitabın mesajına işaret etmeyi ihmal etmedi. Çok geniş bir insan kitlesi, kitabın mesajlarına âşına hâle geldi. Bu kitleden bazıları ince kapaklı baskısını satın alıp onu okudu da. Bazıları onu *Capitalism and Freedom* (Kapitalizm ve Özgürlük) veya *Free to Choose*'da (Tercih Özgürlüğü) okuyarak ya da dinleyerek paranın önemi hakkındaki fikirleri kolayca benimsediler. *A Monetary History*'nin yayınından önce, iktisatçıların büyük çoğunluğu mesajı kabul etmek için isteksizken dahi, Milton onların geçerliliğini ileri sürmekten geri kalmıyordu.

Kısacası, kitaba dayalı araştırmalar ve Milton'un ikna edici akınları onun uzun dönemli tesiri için iki neden oldular.